

Asia: VN/10363/2022

Synnyttäneen äidin selvittäminen ja oikeusgeneettisiä vanhemmuustutkimuksia koskevan sääntelyn uudistaminen; työryhmämietintö

Synnyttäneen äidin äitiyden selvittäminen

Lausuntonne:

DVV katsoo, että ehdotetulla sääntelyllä mahdollistetaan synnyttäneen äidin äitiyden selvittäminen siten, että lapsen etu vanhemmuutta ja identiteettiä määriteltäessä toteutuu.

Yhdenvertaisuus ja selvittämisen prosessin sujuvuus nojaavat siihen, että synnyttäneen äitiyden selvittämiseksi säädettävät perusteet ja menettely ovat selkeät ja yhdenmukaiset tunnustaneen äidin äitiyden ja isyyden selvittämismenettelyn kanssa. Tämä toteutuu ehdotetussa sääntelyssä ja työryhmän mietintö tukee sisällöllisesti asiankäsittelyä.

DVV yhtyy työryhmämietinnössä todettuun seikkaan, ettei ehdotetun menettelyn perustana oleva oikeusgeneettinen vanhemmuustutkimus osoita aukottomasti synnyttäneitä äitiä. On mahdollista, että esimerkiksi sijaissynnytystapausten tunnistaminen on haastavaa.

Toisen vanhemman tai aviomiehen kuulematta jättämisen osalta DVV ehdottaa harkittavaksi, että sääntelyn perusteluissa mainittaisiin, millaisilla perusteilla lastenvalvoja voi jättää kuulemisen suorittamatta ja miten tästä ilmoitetaan DVV:lle toimitettavissa asiakirjoissa.

Synnyttäneen äidin äitiyden vahvistaminen Digi- ja väestötietovirastossa

Lausuntonne:

Olemassa olevan ja DVV:n näkökulmasta toimivan prosessin soveltaminen synnyttäneen äidin äitiyden vahvistamiseksi on etu suunnitellussa muutoksessa. DVV:n toimivalta vahvistaa synnyttäneen äidin äitiys on selkeä ja vastaa isyyden ja tunnustetun äitiyden vahvistamista. On tärkeää, että henkilön identiteetin muodostumista ja yksityisyyden suojan toteutumista tuetaan henkilötietojen rekisteröinnin eikä tuomioistuinmenettelyn ja laintulkinnan kautta.

Synnyttäneen äidin ollessa avioliitossa lapsen syntyessä, aviomies tulee isäksi isyysolettaman perusteella. Mietinnöstä ei ilmene, miten toimitaan tilanteessa, jossa synnyttänyt äiti on ollut avioliitossa lapsen syntyessä, mutta lapsen toiseksi vanhemmaksi on lainvoimaisesti vahvistettu muu kuin synnyttäneen äidin aviomies. Voimassa olevan lain mukaan lapsella ei voi olla enempää kuin kaksi vanhempaa. DVV esittää harkittavaksi, tulisiko asiasta säätää erikseen tai esittää muutoin, miten tällainen tilanne tulisi ratkaista.

Synnyttäneen äidin äitiyden vahvistaminen tai kumoaminen tuomioistuimessa

Lausuntonne:

Ei lausuttavaa.

Suostumus tutkimuksen edellytyksenä

Lausuntonne:

Ei lausuttavaa.

Tutkimus haudatusta vainajasta

Lausuntonne:

DVV:n tehtävien näkökulmasta merkittävää on hautapaikkatiedon löytyminen. Ilmoitukset muiden kuin evankelisluterilaiseen tai ortodoksiseen kirkkoon kuuluneiden vainajien hautapaikoista on tehty 31.12.2019 asti maistraateille ja 1.1.2020 lähtien DVV:lle. Ilmoitukset on arkistoitu DVV:ssä sähköisesti 1.1.2022 lähtien. Tätä ennen ilmoitukset on arkistoitu paperisina maistraattien paikallisten ja epäyhtenäisten käytäntöjen mukaisesti.

Hautaustiedon etsiminen DVV:n toimesta ajalta ennen ilmoitusten sähköistä arkistointia on aikaa vievää eikä tietoa mahdollisesti ole löydettävissä lainkaan. Tiedustelu vainajan hautapaikasta edellyttää tiedon etsimistä manuaalisesti ilmoituksia läpikäyden ja rajoittuen kuolinpäivään soveltuvaan aikakauteen ja kuolinpaikkaan mahdollisesti soveltuvaan silloiseen maistraattialueeseen. On myös todennäköistä, ettei kaikista evankelisluterilaiseen tai ortodoksiseen kirkkoon kuulumattomista haudatuista tai tuhkatuista vainajista ole tehty säädettyä ilmoitusta maistraateille/DVV:lle.

Tässä tilanteessa evankelisluterilaiseen tai ortodoksiseen kirkkoon kuulumattomien vainajien hautapaikan löytyminen DVV:n toimesta on epävarmaa eikä hautapaikasta tiedusteleminen suoraan ja ensisijaisesti DVV:stä ole käytännön näkökulmasta suositeltavin vaihtoehto. Hautapaikan selvittäminen lieneekin useimmissa tapauksissa parasta aloittaa tiedustelusta vainajan hautaamisesta oletettavasti vastanneen seurakunnan hautaustoimeen, mikäli se on tiedossa.

Mikäli katsotaan, että esitetyn lakimuutoksen myötä DVV:n tulee pystyä tarjoamaan tieto hautapaikasta mahdollisimman aukottomasti, edellyttää se arkistoitujen hautaus- ja tuhkausilmoitusten yksilöimistä ja muuttamista sähköiseen muotoon. Edellä mainittujen tekemättömien hautaus- ja tuhkausilmoitusten vuoksi ei kuitenkaan digitalisoinnillakaan päästä tilanteeseen, jossa Suomessa haudattujen evankelisluterilaiseen tai ortodoksisen

kirkkoon kuulumattomien vainajien hautapaikat olisivat aukottomasti DVV:sta löydettävissä.

Aiemmat oikeusgeneettiset tutkimustulokset ja aiemmin otetut kudosnäytteet

Lausuntonne:

Ei lausuttavaa.

Muuta

Lausuntonne:

Ei lausuttavaa.

Vaikutusarvioinnit

Oikeusministeriö pyytää kiinnittämään lausunnossa huomiota erityisesti vaikutusarviointeihin.

Lausuntonne:

Synnyttäneen äidin äitiyden selvittäminen ja vahvistaminen:

DVV:n tehtävien näkökulmasta merkittävää on synnyttäneen äidin äitiyden vahvistaminen sekä lapsen ja äidin välisen perhesuhteen rekisteröinti väestötietojärjestelmään. Kustannusarvioon DVV:n asianhallintaan ja väestötietojärjestelmämerkintään (170 000 €) ei ole lisättävää.

Esitetyllä lakimuutoksella ei nähdä olevan suoraan henkilötyövuosivaikutuksia DVV:lle, mutta tähän arviointiin liittyy epävarmuuksia, koska on mahdollista, että Suomeen muuttaa yhä enemmän henkilöitä, joilla ei ole asiakirjoja mukana. Esimerkiksi Ukrainasta on viime vuoden aikana tullut Suomeen suuri määrä alaikäisiä lapsia, jotka ovat väestötietojärjestelmässä vailla vanhempia ja huoltajia, koska luotettavia asiakirjaselvityksiä ei ole ollut esittää.

Oikeusgeneettinen vanhemmuustutkimus haudatusta vainajasta:

DVV:n tehtävien näkökulmasta merkittävää on hautapaikkatiedon löytyminen. DVV:lle tehtävien hautapaikkatiedustelujen johdosta ei arvioida syntyvän kustannuksia tai henkilötyövuosivaikutuksia perustuen siihen, että tiedustelujen määrä on oletettavasti hyvin vähäinen ja yksittäisten paperisten ilmoitusten etsintä voidaan kohdentaa ja rajata ajallisesti sekä maantieteellisesti tarkoituksenmukaisesti kussakin tilanteessa. Hyväksytään näin ollen mahdollisuus, että vainajan hautapaikkaa ei aukottomasti pystytä DVV:n toimesta kaikissa tapauksissa selvittämään.

Mikäli katsotaan, että esitetyn lakimuutoksen myötä DVV:n tulee pystyä tarjoamaan tieto evankelisluterilaiseen tai ortodoksiseen kirkkoon kuulumattomien vainajien hautapaikasta mahdollisimman aukottomasti, edellyttää se arkistoitujen hautaus- ja tuhkausilmoitusten yksilöimistä ja muuttamista sähköiseen muotoon. Ilmoitusten digitoinnin laajuutta ja toteuttamistapaa ei ole suunniteltu eikä tämän edellyttämästä aikataulusta tai resurssitarpeesta ole arviota. Ilmoituksia tehdään DVV:lle vuositasolla nykyään noin 20 000 ja vaikka määrä on vuosien myötä kasvanut, niin ilmoitusten yksilöinnin ja digitoinnin työmäärä usean vuoden ajalta nähdään merkittäväksi.

Salovaara Timo
Digi- ja väestötietovirasto

Kökkö Minna
Digi- ja väestötietovirasto